

T.B.M.M.
HALKLARIN DEMOKRATİK PARTİSİ
Grup Başkanlığı
Sayı : 18198
Tarih : 20.04.2022

Türkiye Büyük Millet Meclisi -
Türkiye Büyük Millet Meclisi
Başkanlığı
Tarih: 20/04/2022 16:23
Sayı: E-120.10-1003572

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞI'NA

Diyarbakır'ın Sur ilçesinde 2015 yılında ilan edilen sokağa çıkma yasakları sürecinde ve sonrasında tescilli/tarihi evlerin zorla sattırılması, İmar Planı'na aykırı olarak yıkılması, tarihi eserlerin çalındığı, halen çalınmaya devam ettiği, bununla birlikte Bakanlıkların bu vakalara müdahale etmediği, göz yumduğu ve görevlilerin suça bulaştığı iddiaları ve beyanları bulunmaktadır. Bu nedenle tüm bu iddia ve beyanların araştırılması, vakalara ilişkin sorumlu kurumların incelenmesi, ihmali bulunan, görevini kötüye kullanan kamu görevlilerinin soruşturulması, tarihi eser hırsızlıklarına ilişkin etkili soruşturma mekanizmalarının işletilmesi ve bu vakaların tekrarlanmasının engellenmesi amacıyla meclis araştırması açılmasını arz ederiz. 20.04.2022

Remziye TOSUN

Diyarbakır Milletvekili

GEREKÇE ÖZETİ

2013 Çözüm Süreci'nin ardından özyönetim direnişleri gerekçe gösterilerek Şırnak/merkez, Şırnak/Cizre, Şırnak/Silopi, Şırnak/İdil, Mardin/Nusaybin, Hakkâri/Yüksekova ve Diyarbakır/Suriçi olmak üzere birçok kentte çatışmalar yaşanmıştır. Çatışma ve sokağa çıkma yasakları ağır insan hakkı ihlalleri doğururken kentlerde yarattığı yıkım da Sivil Toplum kuruluşları tarafından, raporlaştırılmıştır.

Dünyanın en uzun sokağa çıkma yasağı olarak nitelendirilen Diyarbakır Suriçi'nde meydana gelen yıkım Türk Mühendis ve Mimar Odalar Birliği (TMMOB) 2015-2016 Yıkılan Kentler Raporu'nda tespit edilebildiği kadarıyla yer almıştır. Kurşunlu Camii, Hacı Hamit Camii, Paşa Hamamı, Mehmet Uzun Evi, Ermeni Katolik Kilisesi, Dört Ayaklı Minare gibi kimi tescilli yapıların ağır hasarlı olduğu rapora yansımıştır.

Bununla birlikte Suriçi'nde suç işlendiğine dair yurttaşların raporlara yansımayan birçok iddiaları bulunmaktadır. Yurttaşların iddiaları ve raporlara yansıyan beyanlar ve gözlemler ile birlikte yaşanan ağır insan hakkı ihlalleri birçok Bakanlığı ilgilendirmesine rağmen hiçbir adım atılmamıştır.

Gerekçe bölümünde detaylı aktarılan bu iddialar, tescilli yapıların İmar Planı'nda yasa dışı bir şekilde tescilinin kaldırılmasından, yurttaşların zorla evlerinin sattırılmasına, Diyarbakır Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu tarafından korunması gereken yapıların korunmaması ve yıkılmasından Cumhurbaşkanlığı'nca kurulan bir ekibin bölgede suç teşkil edebilecek işlemlerde bulunmasına, tarihi eserlerin çalınması veya çalınmasına göz yumulmasından kaçak yapılara müdahale edilmemesine kadar uzanmaktadır.

GEREKÇE

Sivil Toplum Kuruluşları tarafından dünyanın en uzun süreli sokağa çıkma yasağı olarak ilan edilen 6 Eylül 2015 tarihinde Diyarbakır'ın Sur ilçesinde 15 mahalle ve 1 caddeyi kapsayan sokağa çıkma yasakları, 30 Kasım 2015 tarihine kadar 5 kez ilan edilmiştir. Sur ilçesinde ilan edilen sokağa çıkma yasaklarında birçok hak ihlali yaşanmasının yanı sıra yasak sonrasında ise kentte devam eden birçok soruna dair herhangi bir müdahale yapılmamaktadır.

21 Mart 2016 tarihinde Bakanlar Kurulu tarafından sunulan Sur'un 'acele kamulaştırma' kararı, 25 Mart'ta Resmi Gazete'de yayımlanmıştır. 2016/8659 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu'nun 27. Maddesine dayanılarak Suriçi'nde kiliselerden hamamlara kadar yüzlerce tarihi yapının da bulunduğu 7714 parselin 6292'si için 'acele kamulaştırma' kararı alınmıştır. 2015 yılı adrese dayalı nüfus verilerine göre nüfusu 22.323 olan yasağın ilan edildiği Cevatpaşa, Fatihpaşa, Dabanoğlu, Hasırlı, Cemal Yılmaz, Savaş mahallelerinde yasak sonrası bu nüfusun neredeyse tamamı yerinden edilmiştir. 2015 yılı sokağa çıkma yasaklarının başladığı tarihten bugüne 6 mahallede yasak kalkmasına rağmen Türkiye Mühendis ve Mimar Odaları Birliği'nin (TMMOB) bu mahallelerde inceleme yapma talepleri şantiye alanı olduğu ve restorasyon devam ettiği gerekçesiyle izin verilmemektedir.

Sur ilçesinde yasakların başlamasından bugüne birçok tarihi bina tahrip edilmiş, yasaklı 6 mahallede güvenlik amaçlı imar planı yapılmasıyla yapıların birçoğu yıkılmıştır. Tescilli yapıların Kültür ve Turizm Bakanlığı'na bağlı Diyarbakır Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu tarafından korunması gerekirken yıkım sırasında müdahale edilmediği, tescilli yapılardan bazılarının tescilinin kaldırıldığı, kolluk güçleri ile birlikte İmar Planı'nın değiştirilip yapıların yıkıldığı beyan edilmektedir. Tescilli evlerini satmak istemeyen yurttaşlar, Bakanlık eliyle yapının 'yeşil alana' denk düştüğünü söylenerek zorla sattırılmıştır.

Başta yasaklı 6 mahalle olmak üzere birçok mahallede hırsızlık artmış, surların ve tescilli tarihi eserlerin taşları, tarihi eserlerde bulunan motifler çalınmaya başlanmıştır. Tahrip edilen, çalınan tarihi binalardan biri ise Sur Sarkis (Çeltik) Ermeni Kilise'nin kemer ve taşlarıdır. Bu olaylara ilişkin hiçbir adım atılmazken kentin sivil toplum kuruluşları restorasyon ve kentsel dönüşüm süreçlerine dâhil edilmemiştir. Tüm bu yağma ve hırsızlıkların 2019 yılında yasaklı 6 mahalleden çıkarılan tüm enkaz ve yıkımın Dicle Nehri kenarına Devlet Su İşleri (DSİ) kamyonlarıyla dökülmesiyle başladığı iddia edilmektedir. Ancak Sur'da sokağa çıkma yasakları sürecinde ve sonrasında tescilli veya tarihi yapılara gerekli ihtimam gösterilmediği yurttaşlar tarafından beyan edilmektedir. Öyle ki 2018-2019 sürecinde Diyarbakır Emniyet

Müdürlüğü'nde görevli kolluk güçleri tarafından olaylara göz yumulduğu, daha vahimi ise kolluk güçleri eliyle kimi suçlar işlendiği iddia edilmektedir. Kamu görevlilerin kendileri veya akrabalarının suça bulaştığı iddiaları hiçbir zaman araştırılmamıştır.

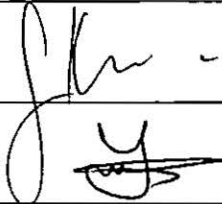
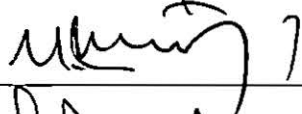
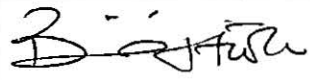
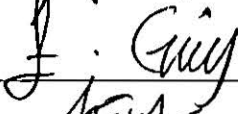
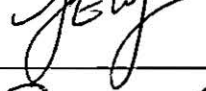
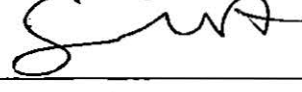
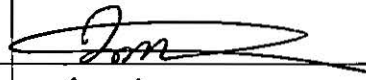
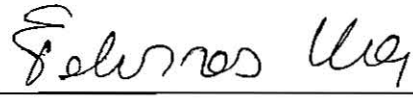
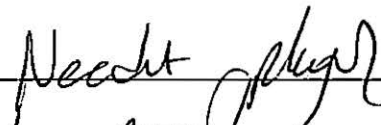
Örneğin 2019 yılında dönemin Diyarbakır Vakıflar Bölge Müdürü Metin Evsen'in yeğeni Diyanet Sen Şube Başkanı Ömer Evsen, Sur'da yıkılan evlerinden çalınan taşlarıyla kaçak yapı inşa ettiği basına yansımıştır. Ömer Evsen, Sur ilçesinde ailesinin kullandığı kaçak yapıyı yıkarak Sur'da yıkılan tarihi evlerin taşlarıyla 3 katlı 360 metrekare, kentsel sit alanı içinde kalan ve Koruma Amaçlı İmar Planı'na aykırı, kaçak bir işyeri yapmıştır. Kemikli Evi Ciğer adıyla iş yeri olarak kullanılan yapıya, hem eski sur taşlarıyla hem de "Avni Bey Konağı" kitabesiyle tarihi ve tescilli bir yapı izlenimi verilmiştir. Diyarbakır Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun kaçak yapıyı tespit etmesine rağmen yıkımı için müdahale etmemiş, suç duyurusunda bulunma yetkisine rağmen herhangi bir adım atmamıştır. Bununla birlikte kaçak yapıya ilişkin Diyarbakır Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü'nün 01.04.2021 tarihli ve 673265 sayılı yazısı ile Sur Belediyesi Başkanlığına iletilen mühürleme zaptına rağmen işyeri halen işletilmektedir.

Sur'da sokağa çıkma yasakları sürecinde ve sonrasında define veya kimi evlerde altın olduğu iddiasıyla birçok tarihi/tescilli yapıların yıkıldığı, yıkılmasına göz yumulduğu ise iddiaların bir başka boyutudur. Ulu Camii ve Hz. Süleyman Camii'sinin restorasyon sürecinde kaçak kazıların yapıldığı iddia edilmiştir. İddialar, bu vakalar için Cumhurbaşkanlığı'nca ekip kurulmasına kadar varmıştır. Tüm bu iddialar, beyanlar ile ilgili de hiçbir girişimde bulunulmamıştır.

Sokağa çıkma yasakları sonrası restorasyon devam ederken yasaklı mahallelerden biri olan Cemal Yılmaz mahallesinde bulunan tarihi Şahmeran figürü ve Keçi Burcu'nda bulunan yazıtlar çalınmıştır. Kayyım atanan Sur Belediyesi'ne bağlı Lalabey, Alipaşa, Ziya Gökalp ve Abdaldede mahallelerinde 40'a yakın rögar kapağı çalınmış, sokağa çıkma yasakları sonrası rögar kapaklarının olmamasından dolayı iki çocuk açık kanalizasyon çıkışına düşmüş, mahalle muhtarları olayı İçişleri Bakanlığı'na bildirmesine rağmen müdahale edilmemiştir. Kentte rögar kapaklarının yanı sıra bakır elektrik veya internet kabloları, tarihi kapılar, tarihi pencereler, tarihi kapı tokmakları, surların taşları, tarihi yapıların taşları ve motifleri çalınmaktadır. Bu olaylar, ilgili Bakanlıklar ve bağlı kurumlarına bildirilmesine rağmen müdahale edilmemektedir. Başta kamu görevlilerin suça bulaştığı iddiası, ardından Bakanlıkların gerek Koruma Kurulu eliyle, gerek emniyet eliyle, gerekse il müdürlükleri eliyle; tescilli evlerin sahiplerinin evlerinden zorla çıkartılması, tescilli/tarihi evlerin korunmaması veya yıkılması,

tarihi eserlerin çalınmasına göz yumulması, kaçak yapı ve kazıların yapılması iddiaları ile kentte devam eden tarihi eser hırsızlıklara müdahale edilmemesinin araştırılması gerekmektedir. Suriçi’nde bulunan tarihi ve tescilli yapılar sadece bölge halkları için değil, tüm insanlığın kültürel mirası açısından önem arz etmektedir. Dolayısıyla sokağa çıkma yasaklarının kentte yarattığı ağır insan hakları ihlalleri ve yıkımın Meclis eliyle soruşturulması elzemdir. Bu nedenle tüm bu iddia ve beyanların araştırılması, vakalara ilişkin sorumlu kurumların incelenmesi, ihmali bulunan, görevini kötüye kullanan kamu görevlilerinin soruşturulması, tarihi eser hırsızlıklarına ilişkin etkili soruşturma mekanizmalarının işletilmesi ve bu vakaların tekrarlanmasının engellenmesi amacıyla Meclis araştırması açılmasını arz ederiz.

1	FATMA KURTULAN	MERSİN	
2	ZÜLEYHA GÜLÜM	İSTANBUL	
3	MUSA PİROĞLU	İSTANBUL	
4	SERPİL KEMALBAY PEKGÖZEGÜ	İZMİR	
5	DERSİM DAĞ	DİYARBAKIR	
6	MURAT SARISAÇ	VAN	
7	SAİT DEDE	HAKKARİ	
8	BERDAN ÖZTÜRK	AĞRI	
9	HİŞYAR ÖZSOY	DİYARBAKIR	
10	EBRÜ GÜNAY	MARDİN	
11	OYA ERSOY	İSTANBUL	
12	ŞEVİN COŞKUN	MUŞ	
13	PERO DUNDAR	MARDİN	
14	DİRAYET DİLAN TAŞDEMİR	AĞRI	
15	AYŞE ACAR BAŞARAN	BATMAN	
16	KEMAL BÜLBÜL	ANTALYA	
17	FELEKNAS UCA	BATMAN	
18	NECDET İPEKYÜZ	BATMAN	
19	NUSRETTİN MAÇIN	ŞANLIURFA	
20	İMAM TAŞÇIER	DİYARBAKIR	